

Úvod

Počátkem r. 1893 se vrátila jedna z prvních českých lékařek **A. Bayerová** z jednoročního působení mezi ženskou klientelou v Tuzle a v Sarajevu a uspořádala na Podřipsku o svých zážitcích **cyklus přednášek**, jehož názvu používá v pozměňené podobě následující studie o instituci úředních lékařek v Bosně a Hercegovině v tamní druhé polovině rakousko-uherského panství.

Činnost úředních lékařek byla zatím komentována jen **dobovým tiskem** a zmíněna v některých obecněji koncipovaných publikacích o ženské otázce. Vedle žurnalistického zpravodajství a příležitostných upozornění v převážně feministické publicistice **zpracovala** historiografie obsáhlejší příspěvky zatím jenom o bosenském působení **A. Bayerové** a **T. Krajewské**.

Hodnotu této literatury limituje okruh použitých pramenů s údaji **namnoze neúplnými** a zčásti i málo přesnými, takže výsledný obraz je nejenom nedokončený, ale navíc i **zkreslený a neobjektivní**.

Předložená studie vychází jednak z literatury o **A. Bayerové** a **T. Krajewské** a z pramenů, jež měli její autoři k dispozici a které byly částečně zveřejněny nebo se nacházejí v literárních pozůstatostech, jednak a především z písemného materiálu **úřední povahy**, který je uložen v sarajevském Archivu Bosne i Hercegovine.

Z posledně uvedeného pramenného zdroje byly získány údaje, které jsou tam o instituci úředních lékařek bezprostředně a výslovně obsaženy. Tyto jednoznačné informace lze chápat jako historická fakta a pracovat s nimi přímou metodou. Kromě toho je možno použít i metody komparativní zvláště při srovnávání činnosti jednotlivých úředních lékařek.

Studie je rozdělena do tří kapitol, které zobrazují nejdříve zřízení instituce úředních lékařek a potom postupně charakterizují činnost jejích představitelk v chronologickém sledu, ve kterém obdržely jmenovací dekrety. Ke kapitolám je připojen exkurs o významu instituce ve spravedlivém úsilí o vybojování práva žen na lékařské vzdělání a povolání v Rakousko-Uhersku.

Pokládám za svou povinnost poděkovat na tomto místě archivářům Archivu Bosne i Hercegovine u Sarajewu a Archiwum Państwowe w Krakowie, Státního oblastního archívu v Praze, Okresního archívu v Mělníku a Archívu hl. m. Prahy, stejně jako jejich kolegům z vratslavské instituce Zakład Narodowy im. Ossolińskich a z pražských ústavů Literární archív Památníku národního písemnictví, Archív Národního muzea a Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur a konečně i knihovníkům meziknihovní výpůjční služby Státní vědecké knihovny v Brně, kteří mi všichni s porozuměním vytvořili potřebné podmínky ke studiu pramenů a literatury.

Díky jsem dále zavázán za heuristické a bibliografické rady, které mi ochotně poskytli Ewa Barteczko z Varšavy, Simone Blancová z Paříže, Bogusława Czajeka z Krakova, Michel Depoisier z Chavannes-près-Renens, Zulfikar Džankić z Mostaru, André Fourcy z Curychu, Lubor Jílek ze Ženevy, Matko

Kovačević ze Sarajeva, **Janina Milaniczová** z Krakova, **Drago Karlo Miletić** z Mostaru, **Catherine Monreauxová** z Paříže, **Kurt Mühlberger** z Vídně, **Ingrid Müller-Landgrafová** z Bernu, **G. A. Nogler** z Curychu, **Karl Sablik** z Vídně, **Piotr Szarejko** z Varšavy, **Gyula Vilmon** z Budapešti, **Milan Vukmanović** z Banjaluky, **Josette Wengerová** ze Ženevy, **Berthold Waldstein-Wartenberg** z Vídně a **Walter Winkelbauer** z Vídně.